

Стрюк Євгенія Володимирівна
старший викладач кафедри
українознавства та іноземних мов
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

МІЖНАРОДНИЙ ДОСВІД ПРОТИДІЇ КОРУПЦІЇ НА ОСНОВІ ЗАКОНОДАВСТВА ШВЕЦІЇ

Досвід протидії корупції різних країн узагальнюється не тільки в нормах їх національних законодавств, а й в нормах міжнародних конвенцій і договорів, вироблених в тривалих дискусіях із залученням провідних експертів з усього світу. Загальноновизнані розуміння корупції та найбільш ефективні системи антикорупційних заходів описані в трьох найважливіших міжнародних конвенціях: ООН проти корупції та двох – Ради Європи – Про кримінальну відповідальність за корупцію і Про цивільно-правової відповідальності за корупцію. Конвенція Організації Об'єднаних Націй проти корупції (UNCAC) була прийнята Генеральною Асамблеєю ООН (резолюція № А / RES / 58/4 від 21 листопада 2003 року). У цій Конвенції представлені узгоджене світовою спільнотою розуміння корупції, її природа, а також заходи протидії корупції. У Конвенції ООН проти корупції визнається, що корупція підриває розвиток, послаблює демократію, боротьбу з організованою злочинністю, тероризмом та іншими загрозами загальної безпеки. Конвенція ООН проти корупції має на меті розвивати антикорупційне співробітництво на міжнародному рівні. Зокрема, стаття 20 Конвенції ООН проти корупції, в якій дається визначення поняттю «незаконне збагачення», що розуміється як «значне збільшення активів державної посадової особи, яке перевищує її законні доходи, які вона не може раціонально обґрунтувати». Світова спільнота визнає корисність визнання незаконного збагачення «як кримінально караного діяння, коли воно вчинене», тому що розбіжність декларованих доходів і реальних витрат корупціонерів істотно легше обґрунтувати, чому вчинення ними конкретних корупційних дій. Відповідно до норм статті 20 Конвенції ООН проти корупції рекомендується, щоб можна було визнавати незаконне збагачення підставою для кримінального покарання. Це істотно підвищує для корупціонерів ризики покарань за корупцію, навіть у випадках недоведеність їхньої участі в тих чи інших конкретних корупційних діях, а тому створює і підтримує мотивацію відмови від корупції.

В Європейському Союзі введена не тільки кримінальна відповідальність за корупцію, а й цивільно-правова, тобто що не пов'язана з кримінальними звинуваченнями, а передбачає розбір в судах цивільних позовів, зокрема, про порушення прав і свобод, матеріальних і нематеріальних інтересів сторін. Зокрема, цивільні позови від заподіяної шкоди внаслідок корупційних дій, можуть подаватися до судів з метою отримання повного відшкодування збитку.

У другій статті цієї Конвенції наводиться таке розуміння корупції: «Для цілей цієї Конвенції «корупція» означає прохання, пропозицію, дачу або прийняття, прямо або побічно, хабарі або будь-якого іншого неналежного переваги чи обіцянки такого, які порушують належне виконання будь-якого обов'язку, або поведінку, необхідну від одержувача хабаря, неналежного переваги чи обіцянки такого».

Швеція до середини XIX століття вважалася країною, наскрізь ураженій корупцією. Але після прийнятого елітою і керівництвом країни стратегічного рішення про повну модернізацію країни в ній був розроблений і почав виконуватися комплекс заходів, спрямованих на повне виключення меркантильних міркувань у чиновників. Держрегулювання було засновано на стимулах чесного і відповідального управління – через податки, пільги і субсидії, а не за допомогою заборон і дозволів, одержуваних з тих чи інших органів влади. Для громадян було відкрито доступ до внутрішніх документів державного управління, що дозволив всім бажаючим розуміти, як працює держава, а головне – була створена незалежна і ефективна система правосуддя.

Одночасно шведський парламент і уряд встановили високі етичні стандарти для чиновників і стали добиватися їх виконання. Лише через декілька років чесність стала престижною нормою серед державної бюрократії. Зарплати чиновників спочатку перевищували заробітки робітників в 12-15 разів. Однак з часом цілеспрямованими зусиллями уряду країни ця різниця знизилася до двократної. Сьогодні в Швеції один з найнижчих рівнів корупції в світі.

У Швеції велику роль у протидії корупції грають церква і громадська думка, завдяки яким в цій країні з підозрою поставляться до будь-якому бізнесмену, який зумів за короткий період отримати дуже високий дохід, або до чиновника, доходи якого істотно нижче його витрат. Громадська думка перетворює такого бізнесмена в недоторканного, тому що йому ніхто не буде довіряти ні в бізнесі, ні в побутовому спілкуванні. І громадська думка, в першу чергу, змусить такого чиновника піти з посади і не дозволить йому ніколи більше отримати роботу ні на державній службі, ні в приватному бізнесі. Громадська думка перетворила прояви корупції, взагалі нечесність і в приватному бізнесі, і в державному управлінні в вкрай рідкісне явище. Ніякими заходами законодавчого регулювання або навіть кримінальними покараннями такого результату досягти не вдалося б.

1. Корупція як негативне соціальне явище: шляхи її подолання в Україні та міжнародний досвід / Д. М. Белов, Ю. М. Бисага, М. М. Палінчак, І. М. Різак, В. І. Чечерський. – Ужгород : Ліра, 2004. – 64 с.

2. Жовнір О. З. Теоретико-методологічні підходи до розуміння поняття «корупція» / О. З. Жовнір // Актуальні питання реформування правової системи України : зб. наук. ст. за матер. VI Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Луцьк, 29–30 травня 2009 р.) / уклад. Т. Д. Климчук. – Луцьк : Волин. обл. друк., 2009. – С. 532–535.

3. Спеціальні види звільнення від кримінальної відповідальності за корупційні злочини : монографія / А. В. Боровик. – Луцьк : ВолиньПоліграф, 2017. – 248 с.